

SINTAKSĖS KLAIDOS VILNIAUS APSKRITIES ABITURIENTŲ RAŠINIUOSE

Santrauka

Šiame straipsnyje tyrinėjami 238 Vilniaus apskrities abiturientų, kurie mokėsi mokyklose tautinių mažumų kalbomis (119) ir besimokiusiųjų mokyklose lietuvių mokomąja kalba (119), rašiniai. Straipsnio tikslas – išanalizuoti rašinius laisvai pasirinkta tema, nustatyti dėsningas sintaksės klaidas, parodyti tautinių mažumų ir lietuviškų mokyklų lietuvių kalbos brandos egzamino darbų sintaksės klaidų panašumus ir skirtumus, mėginti nustatyti jų priežastis.

Vilniaus apskrities tautinių mažumų ir lietuviškų mokyklų 2014 m. valstybinio lietuvių kalbos ir literatūros egzamino abiturientų rašiniuose rasta trijų tipų sintaksės klaidų – linksnių, prielinksnių ir polinksnių vartojimo bei netinkamos sakinių sandaros. Atlikus duomenų analizę matyti, kad trečdaliu daugiau klaidų daro kitakalbiai.

Vienas iš pagrindinių visuose rašiniuose daromų klaidų polinkių yra linksnių klaidos, kurios sudaro panašų procentą. Gausiausiai klaidų grupei priklauso dvejetainių linksnių nevartojimas, tokių klaidų daugiau rasta gimtakalbių abiturientų darbuose, o to priežastis galėtų būti ta, kad dažniau pasirenkamas toks raiškos būdas.

Abiejų tipų mokyklų moksleiviai klysta vartodami vietininką: tautinių mažumų mokyklų abiturientų rašiniuose dažnesnės laiko reikšmės vietininkų klaidos, lietuviškų mokyklų – einamojo vidaus vietininko *vardan* klaidos.

Dideliu skirtumu kitakalbiai abiturientai lenkia gimtakalbius rašiniuose netaisyklingai vartodami galininką, užuot vartoję neiginio kilmininką.

Antra sintaksės klaidų grupė – sakinių sandaros ydos. Vyraujanti šio tipo klaida yra netaisyklingas padalyvio vartojimas. Ją daro ir tautinių mažumų, ir lietuviškų mokyklų abiturientai. Klaidų pobūdis ir jų santykis rodo, kad gali būti ir ta pati priežastis – padalyvio reikšmės nesuvokimas ir vartojimas šalutiniam to paties veikėjo veiksmui reikšti asmeniniuose sakiniuose ten, kur turi būti pusdalyvis ar dalyvis.

Skirtingai negu gimtakalbių, veikiausiai dėl rusų kalbos poveikio, kitakalbių abiturientų rašiniuose gausu konstrukcijų *kad* su bendratimi tikslui reikšti.

Trečias klaidų tipas, būdingas visiems rašiniams – klaidingas prielinksnių ir polinksnių vartojimas. Dėl rusų kalbos poveikio tautinių mažumų moksleivių darbuose

didžiąją prielinksnių klaidų dalį sudaro netinkamai vartojamos prielinksnių *pas* ir *į* konstrukcijos. Lietuviškų mokyklų abiturientams būdinga ydinga polinksnių *dėka* ir *pagalba* vartosena.

Iš gautų rezultatų matyti, kad rašiniuose pasitaikančios sintaksės klaidos daugiausia atsiradusios dėl slavų kalbų poveikio. Iš rusų kalbos išsiverstų žodžių junginių pasitaiko ir kitakalbių, ir gimtakalbių mokyklų moksleivių darbuose. Įtaką, matyt, daro ir šeimoje, ir aplinkinių vartojama kalba, taip pat žiniasklaida, kurios ir rašytiniuose, ir sakytiniuose tekstuose gausu tipinių rašiniams būdingų kalbos klaidų.

ESMINIAI ŽODŽIAI: tautinės mažumos, sintaksė, linksniai, prielinksniai, polinksniai, padalyviai, sakinių sandaros ydos.

SOLVITA LABANAUSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius

solvitasl@gmail.com